

แผนงานการเสริมสร้างขีดความสามารถของเครือข่าย
ด้านการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร
เพื่อรองรับการขึ้นทะเบียนมรดกโลก
Capacity Building Plan in Tourism Management Network
to Nominate Wat Phra Mahathat Woramahawihan,
as a World Heritage Site

สุภาพรณัฏฐ์ ประสงค์ทัน¹ และวารางคณา อติศรประเสริฐ
Supaporn Prasongthan and Warangkana Adisornprasert

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเพื่อพัฒนาแผนงานเสริมสร้างขีดความสามารถของเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารต่อการรองรับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีจำนวน 3 กลุ่มประกอบด้วย ผู้แทนจากชุมชนท้องถิ่น ผู้แทนจากผู้ประกอบการภาคธุรกิจการท่องเที่ยว และผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ NGO และสมาคมอื่นๆที่ไม่ใช่สมาคมผู้ประกอบการ ผลการวิจัยพบว่า ทุกภาคส่วนมีความภูมิใจ มีจิตสำนึกรักในจังหวัดนครศรีธรรมราช และมีความเต็มใจในการร่วมกันวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดการประสานความร่วมมือกันอย่างจริงจังในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ผู้วิจัยได้นำเสนอแผนงานเสริมสร้างขีดความสามารถของเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยววัด

---

¹อาจารย์ ดร. ภาควิชาศิลปอาชีพ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ
Lecturer, Department of Career Sciences, Faculty of Humanities,
Kasetsart University, Bangkok
Corresponding e-mail: s_prasongthan@hotmail.com

พระมหาธาตุวรมหาวิหารซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ยุทธศาสตร์อันประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 คู่คุ้มครอง ป้องกัน อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรในเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาเครือข่ายการจัดการการท่องเที่ยว และยุทธศาสตร์ที่ 4 บริหารจัดการ องค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ การพัฒนา และการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: แผนงานการเสริมสร้างขีดความสามารถ เครือข่ายการท่องเที่ยว มรดกโลก วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

Abstract

The objectives of this research were to identify the key internal and external factors seen as important for capacity building in tourism network, and to develop capacity building plan in tourism network to nominate Wat Phra Mahathat Woramahavihan, as a world heritage. The process of this study involved qualitative research method. The sampling populations were comprised of 3 groups: the local people, representative of commerce and tourism businesses, and government NGO and public organizations not related to tourism business. The research results revealed that: all stakeholders are willing to co-ordinate on the tourism development plan, however recently there is still the lack of effective cooperation in preparing to be a world heritage site. The researcher developed capacity building plan in tourism management network comprised of 4 strategies. The first strategy involved the protection, conservation and presentation of the cultural heritage. The second strategy was to expand knowledge skills and attribute of tourism personals in the networks. In the third strategy, emphasis will be placed on the improvement of the world heritage tourism management network. The fourth strategy concerned about knowledge management in the areas of conservation development and tourism management.

Keywords: Capacity building plan, Tourism network, World Heritage, Wat Phra Mahathat Woramahawihan

บทนำ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการขยายตัวสูงมากอย่างต่อเนื่องและมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในประเทศต่างๆ ประเทศไทยถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นประเทศที่มีขีดความสามารถทางการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในอันดับบน จากการเปรียบเทียบศักยภาพด้านการท่องเที่ยว 124 ประเทศของ World Economic Forum เนื่องจากประเทศไทยเป็นที่ยอมรับเรื่องการท่องเที่ยวในด้านทรัพยากรมนุษย์ ธรรมชาติและ วัฒนธรรม ความคุ้มค่าด้านราคา และความดึงดูดใจให้เดินทางมาท่องเที่ยว (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) คงปฏิเสธไม่ได้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้กลายเป็นธุรกิจหลักที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ มีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงานและการกระจายรายได้ความเจริญไปสู่ภูมิภาค ผลพวงจากการผลักดันอย่างจริงจังรวมถึงความมีเอกลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย ส่งผลให้ตัวเลขจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นแหล่งท่องเที่ยวสัญลักษณ์และมีศักยภาพแห่งหนึ่งของจังหวัดนครศรีธรรมราช วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นวัดเก่าดั้งเดิมของเมืองนครศรีธรรมราช มีพระมหาเจดีย์ที่สร้างขึ้นตามลัทธิความเชื่อศาสนาพุทธนิกายมหายาน และใน พ.ศ.2557 ได้รับการลงมติรับรองจากคณะกรรมการมรดกโลกเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่อยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้น (Tentative List) จากการการประชุมคณะกรรมการมรดกโลก ครั้งที่ 37 ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา โดยวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารมีคุณสมบัติตรงตามหลักเกณฑ์ที่องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติกำหนดทั้งหมด 3 ข้อ (World Heritage Centre, 2014) ได้แก่

หลักเกณฑ์ข้อ 1 เป็นตัวแทนผลงานที่เป็นเลิศของการสร้างจากอัจฉริยะของมนุษย์ เนื่องจากเป็นสิ่งที่เป็ตัวแทนของระบบความเชื่อทางพระพุทธศาสนาผ่านทางแผนผังและการออกแบบสถาปัตยกรรม โดยได้แบ่งขอบเขตพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน มีพระบรมธาตุเจดีย์เป็นประธานของวัด บรรดาสถาปัตยกรรมและการประดับอาคารอุดมไปด้วยการสื่อความหมายปรัชญาทางพระพุทธศาสนาและพุทธประวัติ ซึ่งแสดงถึงแนวคิดของการออกแบบจากอัจฉริยภาพของมนุษย์

หลักเกณฑ์ข้อ 2 เป็นการแสดงถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงคุณค่าของมนุษย์ตามกาลเวลาหรือในวัฒนธรรมด้านใดด้านหนึ่งของโลกในการพัฒนาด้านสถาปัตยกรรมหรือทางเทคโนโลยี ศิลปะสถาปัตยกรรมโบราณ การออกแบบผังเมืองหรือการออกแบบภูมิทัศน์ โดยพระบรมธาตุเจดีย์ยังคงรักษาความครบถ้วนสมบูรณ์ของโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมในสมัยแรกสร้างเมื่อราวปลายพุทธศตวรรษที่ 18 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะลังกาตามแบบอย่างคติของพุทธศิลป์ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช

หลักเกณฑ์ข้อ 6 มีความสัมพันธ์โดยตรงหรือเห็นได้ชัดเจนกับเหตุการณ์หรือประเพณีที่ยังคงอยู่ หรือความคิด หรือความเชื่อ งานศิลปกรรม และวรรณกรรม ที่มีความโดดเด่นเป็นสากล โดยผู้คนมีความเชื่อเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของพระบรมสารีริกธาตุ อันนำไปสู่การดำรงอยู่อย่างเหนียวแน่นของการประกอบพิธีกรรมที่หลากหลาย ซึ่งสัมพันธ์กับประเพณีทางพระพุทธศาสนา พิธีกรรมในการสร้างบุญกุศลที่ถือว่าเป็นงานพิธีที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือ ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของทุกปีอาทิ วันมาฆบูชา และวันวิสาขบูชา โดยพุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นทั่วประเทศไทยและทั่วโลกเดินทางเข้ามาสักการะพระบรมธาตุเจดีย์โดยการเดินเข้าขบวนและนำผ้าพระบฏแต่ละผืนมาต่อเรียงกันไปเพื่อนำไปห่มองค์พระบรมธาตุเจดีย์ อันแสดงถึงความศรัทธาที่มีต่อสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์ที่สืบทอดผ่านกาล เวลาอันยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน (คมชัดลึก, 2556)

จากการที่แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกจากองค์การยูเนสโกถือได้ว่าเป็นการรับประกันว่าเป็นสถานที่อันทรงคุณค่าและคู่ควรแก่การรักษา เนื่องจากเป็นแหล่งรวมศิลปกรรมอันทรงคุณค่าเป็นตัวแทนถึงความยอดเยี่ยมในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ และ สถาปัตยกรรมไทย อันกลายเป็นปัจจัยดึงดูดสำคัญในการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวศึกษาทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโลกเพิ่มมากขึ้น ในทางตรงข้ามหากไม่มีการบริหารจัดการที่เหมาะสมจะส่งผลกระทบต่อแหล่งมรดกโลก จากข้อมูลขององค์การยูเนสโกพบว่าทั่วโลกมีแหล่งมรดกโลกทั้งสิ้น 981 แห่งใน 160 ประเทศถูกขึ้นบัญชีว่าอยู่ในภาวะอันตราย (List of World Heritage in Danger) ถึง 44 แห่งเนื่องจากปัญหาที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นการเกิดสงคราม, ภัยคุกคามจากธรรมชาติ, ปัญหามลพิษ, การบุกรุกพื้นที่ป่า, ปัญหาการขยายตัวของชุมชนเมืองสู่แนวปกป้อง และปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยว สำหรับประเทศไทยแม้จะไม่ถูกขึ้นบัญชีว่าอยู่ในภาวะอันตรายแต่ก็เกิดปัญหาสำคัญ เช่น อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเกิดปัญหาการทับซ้อนกันระหว่างเมืองใหม่กับเมืองเก่า และการพัฒนาสาธารณูปโภคอันส่งผลให้มีการถมคลองสร้างอาคารมีร้านค้าหาบเร่จำนวนมากส่งผลต่อภูมิทัศน์ เป็นต้น

ดังนั้นเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม การเสริมสร้างขีดความสามารถเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยวของวัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหารจะเป็นกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์อันเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวมรดกโลกครอบคลุมทั้งเครือข่ายสำคัญคือ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หน่วยงานภาคเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม จึงนับได้ว่าการเสริมสร้างขีดความสามารถเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ ในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนผ่านการท่องเที่ยวโดยใช้แหล่งมรดกโลกเป็นกลยุทธ์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน คณะผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญต่อการเสริมสร้างขีดความสามารถของเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้คำถามการวิจัยว่าเครือข่ายการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราชมีขีดความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการขึ้นทะเบียนวัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหารเป็นมรดกโลกมากน้อยเพียงไร แนวทางในการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการจัดการการท่องเที่ยวมรดกโลกควรมีลักษณะใดเพื่อเกิดความยั่งยืนในการพัฒนาและเกิดประสิทธิผลตามนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 และ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการเสริมสร้างขีดความสามารถของเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหารต่อการรองรับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก
2. เพื่อพัฒนาแผนงานการเสริมสร้างขีดความสามารถของเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหารต่อการรองรับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. มรดกโลกและการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลก

ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก, กระทรวงวัฒนธรรม (2557) ได้แปลความหมายของมรดกโลก (World Heritage) หมายถึงมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่มีความโดดเด่นเป็นเลิศ

ในระดับสากล เมื่อได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่งมรดกโลกแล้วไม่ว่าจะตั้งอยู่ในขอบเขตดินแดนของประเทศใดถือได้ว่าเป็นมรดกของมนุษยชาติทั้งปวงในโลก มรดกโลกเป็นมรดกอันทรงคุณค่าที่มนุษย์ได้รับจากอดีตได้ใช้และภาคภูมิใจในปัจจุบันและถือเป็นพันธกรณีในการทำบำรุงดูแลรักษาเพื่อมอบให้เป็นมรดกอันล้ำค่าแก่มวลมนุษยชาติในอนาคต ภายใต้ปรัชญาพื้นฐานที่ว่า “การรักษาและปกป้องสมบัติทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของโลกนั้นเป็นความจำเป็นและถือได้ว่าเป็นภาระร่วมกันของมนุษยชาติ” โดยองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโกเป็นองค์กรกลางระหว่างประเทศในการสร้างความร่วมมือและสนับสนุนระหว่างประเทศในการคุ้มครองและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติให้ดำรงคุณค่าความโดดเด่นเป็นมรดกของมวลมนุษยชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคตตลอดไป โดยมรดกโลกแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ มรดกโลกทางวัฒนธรรม และมรดกโลกทางธรรมชาติ ในปัจจุบันประเทศไทยมีแหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วถึง 5 แห่งโดยแบ่งออกเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมจำนวน 3 แห่งและแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติจำนวน 2 แห่ง คือ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรและห้วยขาแข้ง และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อุทยานแห่งชาติทับลานอุทยานแห่งชาติปางสีดาอุทยานแห่งชาติตาพระยาและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ อีกทั้งในปัจจุบันประเทศไทยมีแหล่งมรดกที่อยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้นแล้วจำนวน 5 แห่งแบ่งเป็น มรดกทางธรรมชาติ 1 แห่งและทางวัฒนธรรม 4 แห่ง ได้แก่ 1. อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท จ.อุดรธานี 2. เส้นทางวัฒนธรรมพิมาย ปราสาทพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ และศาสนาสถานที่เกี่ยวข้อง จ.นครราชสีมา บุรีรัมย์ และสุรินทร์ 3. วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร จ.นครศรีธรรมราช 4. อนุสรณ์สถาน สถานที่ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ เมืองหลวงแห่งอาณาจักรล้านนา และ 5. กลุ่มป่าแก่งกระจาน จ.ราชบุรี เพชรบุรี และ ประจวบคีรีขันธ์

ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก คือการเป็นสมบัติที่มีความสำคัญเป็นสากล ดังนั้นประเทศภาคีสัญญาจะร่วมมือกันปกป้องและทำนุบำรุงมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในการที่จะรักษามรดกเพื่ออนุชนรุ่นหลัง ถึงแม้ว่าวัตถุประสงค์ของบัญชีมรดกโลกจะได้แก่การปกป้องคุ้มครองคุณค่าของมรดกนั้นๆ ไว้ มิใช่เพื่อโฆษณาเพื่อประโยชน์ทางการท่องเที่ยว แต่ในทางปฏิบัติก็คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าการได้รับขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเป็นปัจจัยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจเดินทางมามากขึ้น และช่วยสร้างรายได้พัฒนาเศรษฐกิจของชาติและท้องถิ่นได้มากมาย แต่อย่างไรก็ดีแหล่งมรดกโลกหลายแห่งขาดทรัพยากรและบุคลากรที่มีประสบการณ์และได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้สามารถจัดการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ในการเผชิญหน้ากับความท้าทายเหล่านี้ในปี 2001 คณะกรรมการมรดกโลกได้เปิดตัว

โครงการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในแหล่งมรดกโลกโดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนานโยบายและขั้นตอนการทำงานที่ส่งเสริมการจัดการที่มีประสิทธิภาพการปกป้องดูแลสิ่งแวดล้อมและสังคมผ่านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยกำหนดหลักกิจกรรม 7 ประการคือ 1) การสร้างขีดความสามารถในการจัดการพื้นที่ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวผ่านการพัฒนาแผนการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 2) การฝึกอบรมประชาชนในท้องถิ่นด้านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว 3) ช่วยเหลือในการส่งเสริมสินค้าของท้องถิ่นทั้งในระดับท้องถิ่นระดับชาติและระดับนานาชาติ 4) เพิ่มการรับรู้แก่สาธารณชนและสร้างความภาคภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นผ่านการรณรงค์ด้านการอนุรักษ์ที่เข้าถึงชุมชน 5) การพยายามใช้กองทุนที่ได้จากการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการอนุรักษ์และปกป้องแหล่งมรดกโลก 6) การแบ่งปันองค์ความรู้และบทเรียนที่ได้รับแก่แหล่งมรดกโลกและพื้นที่คุ้มครองอื่นๆ และ 7) การสร้างความเข้าใจเพิ่มขึ้นในเรื่องของความจำเป็นในการปกป้องมรดกโลกรักษาไว้ซึ่งคุณค่าและนโยบายภายในกรอบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (โศรยา หอมชื่น, มปป) เช่นเดียวกันกับสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2556) กล่าวว่าการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยวมรดกโลกจะต้องเป็นการพัฒนาในเชิงอนุรักษ์ไม่ใช่การพัฒนาเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ดังนั้นเพื่ออนุรักษ์มรดกโลกสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการคือ การสร้างความตระหนักในความเป็นมรดกไทย และผสมผสานมรดกไทยกับการท่องเที่ยวอย่างระมัดระวังเพื่อมิให้แปรเปลี่ยนตามตลาด ความต้องการ และรสนิยมผู้บริโภค การสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนโดยให้เจ้าของพื้นที่ร่วมกำหนดนโยบายเพื่อประกันความเป็นเอกลักษณ์ของมรดกนั้นๆ การระมัดระวังการบริหารจัดการที่สร้างมาตรฐานและทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิม และการ ศึกษา วิจัยและเรียนรู้วิธีการรักษา อนุรักษ์มรดกจากประเทศอื่นๆ (สุรินทร์ พิศสุวรรณ, 2555)

จะเห็นได้ว่าในบริบทของการท่องเที่ยวผู้จัดการแหล่งมรดกโลกมีหน้าที่ไม่เพียงอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกเท่านั้นแต่ยังมีหน้าที่สร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ดังนั้นการเสริมสร้างขีดความสามารถของการจัดการเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเป็นกลไกหนึ่งในการสนับสนุนการอนุรักษ์สร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการท่องเที่ยว เพิ่มระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เพิ่มการกระจายรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่นและสนับสนุนเครือข่ายการบริหารงานด้านการท่องเที่ยว ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว กล่าวโดยสรุปคือในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวมรดกโลกสิ่งแรกคือต้องเข้าใจแนวโน้มของนักท่องเที่ยวและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างคุณค่าให้แก่แหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก นอกจากนี้ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวมรดกโลกอย่างยั่งยืน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างขีดความสามารถ (Capacity Building)

การเสริมสร้างขีดความสามารถ หมายถึง กระบวนการที่ระดับบุคคล ระดับหน่วยงาน องค์กร และระดับชุมชนสังคม ในการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพตนเองในด้านการปฏิบัติงาน โดยงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งเน้นการเสริมสร้างขีดความสามารถเครือข่ายการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อรองรับการท่องเที่ยวระดับโลก โดยกำหนดขอบเขตเครือข่ายแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก สอดคล้องกับ UNEP and WTO (2009) ซึ่งได้ระบุว่ากลุ่มเป้าหมายหลักสำหรับการเสริมสร้างขีดความสามารถเพื่อพัฒนาให้การท่องเที่ยวมีความยั่งยืนรวมถึง (1) กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว (2) ชุมชนท้องถิ่นหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับท้องถิ่นและ (3) องค์กรหรือสถาบันต่างๆ รวมทั้งองค์กรภาครัฐและองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ โดยแต่ละกลุ่มสามารถแสดงบทบาทในการเสริมสร้างขีดความสามารถที่แตกต่างกันไปเช่น

2.1 หน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นสามารถเข้ามามีบทบาทโดยตรงในการเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านการดำเนินการกิจกรรม หรือการสนับสนุนในด้านงบประมาณ เทคนิค การเมืองหรือการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐยังมีบทบาทที่สำคัญในการสนับสนุนแผนการวิจัยซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำมาใช้สำหรับการเสริมสร้างขีดความสามารถได้ต่อไปทั้งในเชิงเนื้อหาบทเรียนตัวอย่างที่ดีและเชิงเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (UNEP and WTO, 2009)

2.2 การเสริมสร้างขีดความสามารถให้กับภาคธุรกิจ เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการช่วยให้ผู้ประกอบการในภาคธุรกิจแต่ละรายมีความสามารถปรับให้การดำเนินงานของตนเองมีความยั่งยืนมากขึ้นผ่านการดำเนินกิจกรรมได้แก่ การจัดการกิจกรรมฝึกอบรม, การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ, การใช้คู่มือสำหรับภาคธุรกิจในการพัฒนาท่องเที่ยว, การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาครัฐภาคเอกชนและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวหนึ่งเข้าไว้ด้วยกันเพื่อแบ่งปันประสบการณ์การพัฒนาแลกเปลี่ยนข้อมูลทักษะและความรู้ในด้านต่างๆ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะช่วยทำให้กระบวนการเสริมสร้างขีดความสามารถให้กับผู้ประกอบการเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคส่วนอื่นๆและยังเพิ่มความร่วมมือในการดำเนินการและลดโอกาสทำงานซ้ำซ้อนกันระหว่างฝ่ายต่างๆในปัจจุบันเว็บไซต์เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงและสื่อสารที่สำคัญระหว่างภาคส่วนต่างๆเหล่านี้

2.3 การเสริมสร้างขีดความสามารถให้กับชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเนื่องจากสอดคล้องกับกระบวนการเสริมอำนาจและความรับผิดชอบให้กับท้องถิ่น รูปแบบหนึ่งของการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนคือการสนับสนุนการเข้าถึงองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นเช่น การดูแลลูกค้า การตลาด การจัดการสิ่งแวดล้อม การให้บริการ ทักษะทางธุรกิจการทำงานร่วมกับ การฝึกอบรมภาษา และการประเมินผลกระทบหรือผลดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ในบริบทของมรดกโลกได้ให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างขีดความสามารถ โดยยูเนสโก ได้มีการกำหนดให้การเสริมสร้างขีดความสามารถเป็น 1 ในยุทธศาสตร์สำคัญ ดังจะเห็นได้จาก หลักการและยุทธศาสตร์ของแนวทางการปฏิบัติ (Operational Guidelines for the implementation of World Heritage Convention) เพื่อคุ้มครองและอนุรักษ์แหล่งมรดกโลก ทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ โดยมีทั้งหมด 5 ประการหรือ 5C's คือ 1) Credibility: คณะกรรมการการทำงานต้องมีความเชื่อถือได้มีความน่าเชื่อถือมีมาตรฐานต้องเปิดเผยโปร่งใส และตรวจสอบได้ 2) Conservation: ต้องมีคุณค่าในทางอนุรักษ์และคงไว้ซึ่งคุณค่าในทางอนุรักษ์ 3) Capacity Building: ต้องพัฒนาคน พัฒนาผู้เชี่ยวชาญในการอนุรักษ์ พัฒนาชุมชนเยาวชนให้มีความรู้ในเรื่องมรดกโลกเพื่อช่วยกันอนุรักษ์อย่างยั่งยืน 4) Communication: ต้องเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการประชุมให้ประชาชนได้รับรู้ และ 5) Community: การให้ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์ที่สมบูรณ์

โดยองค์การยูเนสโกได้พัฒนากลยุทธ์การเสริมสร้างขีดความสามารถสำหรับแหล่งมรดกโลก (World Heritage Strategy for Capacity Building) ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ จากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการฝึกอบรมบุคลากร ไปสู่การเสริมสร้างขีดความสามารถ ในระดับที่กว้างขึ้นทั้งในระดับบุคคล (รวมถึงบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวเนื่องโดยตรงกับมรดกโลก) ระดับองค์กร และระบบเครือข่ายที่เกี่ยวข้องต่อแหล่งมรดกโลก นอกจากนี้แล้วองค์การยูเนสโกได้ทำการศึกษาแนวโน้มความต้องการสำคัญเกี่ยวกับการเสริมสร้างขีดความสามารถของมรดกโลก โดยกำหนด 8 หัวข้อสำคัญที่เป็นเรื่องเร่งด่วนในการปรับปรุงคือ การลดและควบคุมความเสี่ยงของภัยธรรมชาติ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การประเมินผลกระทบทางด้านมรดกวัฒนธรรมและธรรมชาติ การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชน, NGOs, และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งมรดกโลก การเพิ่มประสิทธิภาพของกฎระเบียบข้อบังคับและระเบียบบริหารในระดับประเทศ การเพิ่มการรับรู้ และสร้างความตระหนักให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลก และการบูรณาการกระบวนการดำเนินงานทางด้านมรดกโลกร่วมกับการบริหารจัดการในส่วนอื่นๆ อ้างอิงจากข้อมูลสถิติสำรวจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พบว่า 3 หัวข้อสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถคือ การให้การศึกษาในเรื่องมรดกโลกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม การอนุรักษ์มรดกโลก และการบริหารจัดการผู้มาเยือน (UNESCO, 2012)

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขอบเขตการศึกษาคอบคลุมจังหวัดนครศรีธรรมราช ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยกำหนดแนวทางในการศึกษาแบ่งตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการเสริมสร้างขีดความสามารถของเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารต่อการรองรับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจมีดังนี้

ตารางที่ 1 ขอบเขตและแนวทางการศึกษาวิจัยในวัตถุประสงค์ที่ 1

ประชากร-กลุ่มตัวอย่าง	วิธีการสุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	เครื่องมือที่ใช้	การวิเคราะห์ข้อมูล
กลุ่มชุมชนท้องถิ่นหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับท้องถิ่น	การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง	5	แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา
กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว - บริษัททัวร์ มีคัคเทศก์ ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหารขนส่ง ธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึก สมาคมผู้ประกอบการด้านต่างๆ	การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง	18	แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา
หน่วยงานภาครัฐทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่น NGO สมาคมอื่นๆ ที่ไม่ใช่สมาคมผู้ประกอบการ - ททท.ภาคใต้ เขต 2 สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานท่องเที่ยว นครศรีธรรมราช เทศบาลนคร นครศรีธรรมราช	การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง	3	แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อพัฒนาแผนงานการเสริมสร้างขีดความสามารถของเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารต่อการรองรับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจมีดังนี้

ตารางที่ 2 ขอบเขตและแนวทางการศึกษาวิจัยในวัตถุประสงค์ที่ 2

ประชากร-กลุ่มตัวอย่าง	วิธีการสุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	เครื่องมือที่ใช้	การวิเคราะห์ข้อมูล
กลุ่มชุมชนท้องถิ่นหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับท้องถิ่น	การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง	33	แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา
กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว - บริษัททัวร์ มัคคุเทศก์ ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหารขนส่ง ธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึก สมาคมผู้ประกอบการด้านต่างๆ	การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง	13	แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา
หน่วยงานภาครัฐทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่น NGO สมาคมอื่นๆ ที่ไม่ใช่สมาคมผู้ประกอบการ - ททท.ภาคใต้ เขต 2 สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด นครศรีธรรมราช สำนักงานท่องเที่ยว นครศรีธรรมราช เทศบาลนคร นครศรีธรรมราช	การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง	30	แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากการประชุมกลุ่มเพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการเสริมสร้างขีดความสามารถของเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารต่อการรองรับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

จากการจัดประชุมกลุ่มร่วมกับตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยว (ตารางที่ 1) คณะผู้วิจัยทำการศึกษาด้วยเทคนิค SWOT Analysis โดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง และ จุดอ่อน) และสภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาส และอุปสรรค) ในการเสริมสร้างขีดความสามารถของเครือข่าย ดังต่อไปนี้

จุดแข็ง

- 1) ทุกภาคส่วนมีความรู้ความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับกฎระเบียบของวัดพระมหาธาตุฯ การปฏิบัติตนเองให้เหมาะสมเมื่อมาสักการบูชาองค์พระธาตุฯ
- 2) ผู้ที่นำเยี่ยมชมวัดฯ มีความรู้ในประวัติศาสตร์ของโบราณสถาน/วัตถุ ภายในวัดพระมหาธาตุฯ และสามารถอธิบายรายละเอียดต่าง ๆ ภายในวัดพระมหาธาตุฯ ได้เป็นอย่างดี

3) เจ้าหน้าที่ของวัดพระมหาธาตุฯ เช่น เจ้าหน้าที่ดูแลดอกไม้ ธูป เทียน เจ้าหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑสถาน เจ้าหน้าที่ดูแลวัด มีความเป็นเจ้าบ้านที่ดี โดยต้อนรับและดูแลผู้ที่เยี่ยมชมวัดด้วยความเต็มใจ

4) สินค้าของที่ระลึกที่จำหน่ายบริเวณวัด มีความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด นครศรีธรรมราช อาทิ เครื่องถม ผ้ายก เป็นต้น

จุดอ่อน

1) ทุกภาคส่วนยังไม่มีการทำงานร่วมกันอย่างจริงจัง ทำให้การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว และการดำเนินงานต่างๆ เพื่อรองรับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) ประชาชนและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการอาชีพค้าขายในบริเวณ และพื้นที่ใกล้เคียงกับวัดพระมหาธาตุฯ รวมทั้งกลุ่มหน่วยงานสนับสนุนบางส่วน ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ในประเด็นของผลกระทบต่างๆที่จะเกิดขึ้นกับการท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลกระทบต่อองค์พระธาตุ และวัดพระมหาธาตุฯ

3) ผู้ประกอบการขาดความรู้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการกระจายผลประโยชน์ที่ทุกฝ่ายสามารถได้รับร่วมกัน อาทิ ระบบเปอร์เซ็นต์

4) ทุกภาคส่วนยังมีความรู้เกี่ยวกับวัดพระมหาธาตุฯ ในเรื่องของประวัติความเป็นมา และความสำคัญของวัดพระมหาธาตุฯ ที่แตกต่างกัน ทำให้ข้อมูลที่เผยแพร่ออกไป ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5) ทุกภาคส่วนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมรดกโลกในประเด็น ดังต่อไปนี้ ความสำคัญของมรดกโลก ภัยคุกคามต่อแหล่งมรดกโลก การอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของแหล่งมรดกโลก เกณฑ์การประเมินเกี่ยวกับคุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากล (Outstanding Universal Value: OUV) วิธีการในการลงรายนามเป็นแหล่งมรดกโลก และการกำหนดแนวทางในการป้องกันมรดกโลกทางวัฒนธรรม

6) ประชาชน และผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ยังขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในในระยะสั้น และระยะยาว

7) ขาดหน่วยงานที่ดูแลป้ายและสัญลักษณ์ต่างๆ ภายในวัดพระมหาธาตุฯ และพื้นที่โดยรอบให้มีเนื้อหาที่ถูกต้องและไม่ซ้ำซ้อน อีกทั้งยังขาดป้ายแนะนำเส้นทางการเดินภายในวัดพระมหาธาตุฯ

8) ผู้ดูแลวัดยังขาดทักษะในการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ภายในวัดพระมหาธาตุฯ และพื้นที่โดยรอบ อาทิ ห้องน้ำ ที่จอดรถ การจัดระเบียบของขยะ และการจัดการพื้นที่บริเวณชั้นวางรองเท้า

9) จำนวนยุวมัคคุเทศก์ยังมีปริมาณที่น้อย ไม่เพียงพอต่อการให้บริการต่อนักท่องเที่ยวที่ต้องการเยี่ยมชมวัดพระมหาธาตุฯ

10) ทุกภาคส่วนยังขาดทักษะในด้านการสื่อสาร โดยเฉพาะในส่วนของภาษาอังกฤษในระดับปฏิบัติการทั่วไปที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

โอกาส

1) ทุกภาคส่วนมีความเต็มใจที่จะเป็นส่วนร่วมในการวางแผนและบริหารจัดการการท่องเที่ยว หากมีการให้ความรู้ความเข้าใจ และมีการชี้แจงวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน

2) ทุกภาคส่วนมีความภูมิใจ และมีจิตสำนึกรักในจังหวัดนครศรีธรรมราช และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

3) การแต่งกายของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความเป็นเอกลักษณ์ที่มีมานาน ไม่ว่าจะเป็น ผ้าทอ ผ้ายกดอก ผ้ายกทอง ซึ่งทุกภาคส่วนสามารถนำเอกลักษณ์การแต่งกายนี้ มาสร้างเป็นจุดเด่นให้กับการท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราช

4) การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในเรื่องของงบประมาณ และการผลักดัน เพื่อให้วัดฯ ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ทำให้มีหลายหน่วยงานสนใจเข้าร่วมการจัดการการท่องเที่ยว และวางแผนพัฒนาวัดฯ

5) ความหลากหลายของประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวัดฯ อาทิ การให้ทานไฟ ซึ่งเป็นการถวายภัตตาหารให้แก่พระสงฆ์ในช่วงฤดูหนาว การแห่ผ้าขึ้นธาตุ ในช่วงวันมาฆบูชา และวันวิสาขบูชาที่ การกวนกระยาสารท และ วันสารทเดือนสิบพิธีบั้งสุกุลกระดุกบรรพบุรุษที่บรรจยอยู่ในวัดฯ ส่งเสริมให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมเยือนวัดฯ อย่างต่อเนื่อง

อุปสรรค

1) การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาทั้งหมดภายในวัดฯ และอัตลักษณ์เมืองนครฯ ยังไม่ได้ถูกรวบรวมให้เป็นหนึ่งเดียวกัน และยังไม่ได้เป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง ทำให้ขาดองค์ความรู้ที่แท้จริง

2) การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการวางแผน และบริหารจัดการการท่องเที่ยว ยังจำกัดอยู่เพียงวงแคบ เฉพาะคณะทำงานบางกลุ่ม ซึ่งทำให้ทุกภาคส่วนขาดความสนใจ และไม่มีคณะกรรมการอื่นในการเข้าร่วมการประชุม กิจกรรม หรือโครงการต่างๆ

3) การสนับสนุนจากภาครัฐในโครงการต่างๆของจังหวัดนครศรีธรรมราช อาทิ โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะและจิตสำนึกในการให้บริการของยูวมัคคุเทศก์ขาดความต่อเนื่อง ทำให้ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน

4) ลักษณะบุคลิกภาพของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ค่อนข้างที่จะตรงไปตรงมา พูดจาด้วยน้ำเสียงที่ห้วน ไม่มีหางเสียง และพูดเร็ว ทำให้นักท่องเที่ยวอาจจะเกิดความเข้าใจผิดว่า คนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่มีอัธยาศัย ขาดการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และไม่มีคุณสมบัติของผู้ให้บริการที่ดี

2. ผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากการประชุมกลุ่มเพื่อพัฒนาแผนงานการเสริมสร้างขีดความสามารถของเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารต่อการรองรับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

จากผลการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT Analysis ประกอบการศึกษาเชิงเอกสารจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยได้จัดทำร่างแผนงานการเสริมสร้างขีดความสามารถของเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อรองรับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 แสดงความเชื่อมโยงระหว่างวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ (ฉบับร่าง)

จากนั้นจึงดำเนินการตรวจสอบร่างแผนฯ ผ่านการจัดประชุมกลุ่มเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็นที่มีต่อแผนงานฯ และการประชุมกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวและการบริการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและได้จัดทำการแก้ไขแผนการเสริมสร้างขีดความสามารถของเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ต่อการรองรับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก (Capacity Building Plan) โดยมีการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของภาคีเครือข่ายอย่างแท้จริง โดยมีสาระรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ภาพที่ 2)

วิสัยทัศน์คือ “อนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมและเสริมสร้างขีดความสามารถของเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวมรดกโลกอย่างยั่งยืน” เป้าประสงค์หลัก 4 ประการ คือ 1) อนุรักษ์แหล่งมรดกวัฒนธรรมให้คงอยู่สู่อนุชนรุ่นหลัง 2) เสริมสร้างค่านิยมและจิตสำนึกรักบ้านเกิดเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เข้าใจในรากฐานทางวัฒนธรรมของตน 3) พัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรการท่องเที่ยวเพื่อการส่งมอบคุณภาพการบริการและการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารจังหวัดนครศรีธรรมราชดีขึ้นและ 4) บูรณาการเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและเชื่อมโยงร่วมกับเครือข่ายต่างๆ ภายใต้อันได้ 4 พันธกิจหลัก คือ 1) เพื่อคุ้มครอง ป้องกัน และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอันดีงามให้มีการสืบทอดและพัฒนาอย่างยั่งยืน 2) เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรการท่องเที่ยวของเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารจังหวัดนครศรีธรรมราชในด้านความรู้ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อรองรับการเป็นมรดกโลกและ 3) เพื่อพัฒนาเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อเกิดการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลและมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องและ 4) บริหารจัดการองค์ความรู้ด้านการคุ้มครอง ป้องกัน อนุรักษ์ และบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

โดยแบ่งออกเป็น 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 คุ้มครอง ป้องกัน อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างความรู้ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรในเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาเครือข่ายการจัดการการท่องเที่ยว และยุทธศาสตร์ที่ 4 บริหารจัดการองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ การพัฒนา และการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ภาพที่ 2 แสดงความเชื่อมโยงระหว่างวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ (ฉบับสมบูรณ์)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยทำให้เห็นกลไกสำคัญหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การ
พัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการขึ้นทะเบียนมรดกโลกคือ “ทุนมนุษย์” ผู้ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้อง
ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการพัฒนา ดังนั้นการดำเนินการตามแผนงานการเสริมสร้างขีด
ความสามารถของเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเพื่อ

รองรับการขึ้นทะเบียนมรดกโลก เป็นกลไกในการประสานพลังความร่วมมือของเครือข่ายในการแก้ไข บริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกโลกอย่างยั่งยืน คณะผู้วิจัยจึงสรุปเป็นข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เพื่อกำหนดแผนงานการเสริมสร้างขีดความสามารถของเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกโลกอย่างยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

2.1 หน่วยงานอาสาพัฒนาเครือข่ายการจัดการการท่องเที่ยววัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร สามารถนำผลการวิจัยไปดำเนินการจัดตั้งกลุ่มแกนของเครือข่ายฯ เพื่อทำหน้าที่ประสานงานจัดการให้กับสมาชิก ประชาสัมพันธ์เครือข่าย และสร้างระบบฐานข้อมูลของเครือข่ายฯ เพื่อให้ได้สมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่าย ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายกับเครือข่ายเพื่อเสริมความเข้มแข็งมากขึ้นทั้งทางแนวราบ แนวตั้ง หรือในภูมิภาคต่างระดับกัน

2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขอนำผลการวิจัยไปอ้างอิงเพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความสำคัญของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารอันเป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดและอนุรักษ์มรดกโลก

2.3 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ชนบธรรมนิยม ประเพณี และความเชื่อท้องถิ่น รวมถึงฟื้นฟูความหลากหลายทางวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการต่อยอดงานวิจัยด้านการพัฒนายุทธศาสตร์ หรือแผนงานการเสริมสร้างขีดความสามารถของเครือข่ายการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกอื่นๆ หรือในพื้นที่ที่อยู่ระหว่างการเสนอชื่อขึ้นทะเบียนมรดกโลก

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างขีดความสามารถของเครือข่ายด้านการจัดการการท่องเที่ยวของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อรองรับการเป็นมรดกโลก” ที่ได้ทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

(วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และความเห็นในรายงานผลการวิจัยเป็นของผู้วิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555-2559**. สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2557, จาก http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=4147
- คมชัดลึก. (2556). **ไทยปลื้ม! ‘พระบรมธาตุนครฯ’ ขึ้นเป็นมรดกโลก**. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2557, จาก <http://www.komchadluek.net>
- ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก, กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). **มรดกโลก**. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2557, จาก <http://www.thaiwhic.go.th/convention-th1.aspx>
- ไศรยา หอมชื่น. (มปป). **แหล่งมรดกโลก: ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอันทรงคุณค่า**. จุลสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2557, จาก <http://www.etatjournal.com>
- สุรินทร์ พิศสุวรรณ. (2555). **ปาฐกถาเรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกเพื่อการท่องเที่ยว**. การเสวนาทางวิชาการสยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์ **โครงการพิทักษ์มรดกสยาม เรื่องการท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์มรดกไทย จริงหรือที่ได้อย่างเสียอย่างและร่วมเรียนรู้จากเพื่อนอาเซียน, กรุงเทพมหานคร**. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2557, จาก <http://jpp.moi.go.th/detail.php?section=10&id=68>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556). **ความรู้ด้านการอนุรักษ์ คุ่มครองแหล่งมรดกโลกสำหรับเยาวชน**. กรุงเทพฯ: บริษัท โมโนกราฟ สตูดิโอ จำกัด.
- UNEP and WTO. (2009). **Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy Maker**. UNEP and WTO.
- UNESCO. (2012). **Understanding World Heritage in Asia and the Pacific The Second Cycle of Periodic Reporting 2010-2012**. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization 7, Paris, France.
- World Heritage Centre. (2014). **Tentative Lists: Wat Phra Mahathat Woramahawihan, Nakhon Si Thammarat**. Retrieved July 6, 2014 from <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5752/>.